

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	12 frt. o. ó.
Félévre	6 " " "
Évnyegyedre	3 " " "
Egy óra	1 " " "

Szerkesztői szállás:

belső szénutca 131. szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:
öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr.
2-ször 6 kr. 3-ször 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasensteint és Voglernél (Neuer Markt 11 szám.)
Pesten: Zoisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyiltéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY”

1869-iki folyamára.

Egy évre 12 forint o. ért.

Félévre 6 " " "

Évnyegyedre 3 " " "

Egy óra 1 " " "

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Pest, május 18. 1869.

A balközép válaszfelirati javaslata.

(B.) Az ellenzék részéről a szó teljes értelmében önzöltek a válaszfelirati javaslatok, minden árnyalata külön javaslatot nyújtott be.

Nem tudom, ha vajjon ünnepek alatt nem készítenek-e némely eddigéle ismeretlen baloldali notabilitások még egy pár felirati javaslatot.

Egy szűkebb körű lap keretébe nem fér bele mindezen javaslatokat egyenként és pontonként venni bírálathoz, avagy csak ismertetni is; nyilván kevésbé, mert azok mind terjedelmükre, mind alakjukra és szerkezetükre nézve inkább hasonlítanak valamely tudós értekezéshez, mint válaszfelirathoz, s ennél fogva a reakciók adandó felelet is okvetlen hosszadalmas lenne.

Ezért be kell érnem azzal, hogy csak is a balközép felirati javaslatának főbb elveit ismertetem e lapok olvasóival, s feltéve, hogy a kilenczes-bizottmány felirati javaslatát mindenki ismeri, az összehasonlítást is az olvasó közönségre bízom.

A balközép ezen műve is teljesen egyöntetű régebbi műveivel: a közjogi kérdéseket illetően a negatívok terén barangol, gondosan kerülve minden pozitívást, u. is.

A balközép felirati javaslatában elismeri, sőt ünneplően bevallja az uralkodó ugyanazonosságából eredő közös ügyek s kötelek létezését. Azonban tagadja az 1867-iki szerződés czélszerűségét, s állítja, hogy a közös ügyeket mind Magyarországra, mind a lajthántúli országokra, mind a dynastiára nézve, a merev personal unio alapján czélszerűbben lehetne ma elintézni, de a gyakorlati miként közrebecsátásával most is adós marad.

Irigyendő kedély s egy jó adag könnyenhiőség kellene arra, hogy a baloldal mondatait készpénz gyanánt fogadva, a meglévő törvényes alapot kidobjuk lábunk alól azon reményben, hogy majd valami véletlen segít rajtuk s kiszabadít azon hinárból, melybe magunk keverünk bele magunkat az által, ha a gyakorlati térről a költői ábrándok terére lépünk.

Am elégedjék meg a kinek tetszik a balközép felirati javaslata következő passzával: „Felséged két állama között van egy kapocs, melyet több század szentesített, mely szorosán összefűz, de nem szorít, ez: a fejedelmeg ugyanazonossága.” De a ki a csupa elmélettel meg nem elégedve a baloldal felirati terében, eddig követett politikájában, programjában sehohol fel nem találja azon módot, melylyel Magyarország és a lajthántúli országok alkotmányos szabadsága ugyanazon uralkodó és pedig a Habsburg-ház alatti együttmaradását biztosítani lehetne, az bizonyára az 1867. 12. t-cikklet könnyelműen eldobni nem fogja.

Azonban, a mint látszik, maga a balközép sem lépik ma oly határozottsággal fel az 1867-iki 12-dik t-cikklet, mint pár évvel ezelőtt; mert a felirati javaslathoz maga is elismeri, miszerint: „az államjogi viszonyoknak a múlt országgyűlés által eszközölt megoldása nagy fontossággal bír.”

De ha már ennyit kénytelen elismerni, s ha nem képes az 1867-iki 12-dik t-cikklet szemben vallott elveinek gyakorlati életet adni, miért igyekszik a belügyi reformok terére való áttérést a feliratában foglalt több rendbeli passzusai által akadályozni.

Általában a balközép felirati javaslatainak közjogi része egyfelől nem minden tekintetben megegyeztethető a párt eddigi maga-

tartásával, a mennyiben nem oly merev, mint p. o. a mikor a párt kilépett a delegációkból; azonban nem bír elég bátorsággal szakítani az ellenzékkel, s egy alkotmányos ellenzékkel megillető álláspontot foglalni el.

A mi már a közjogi reformokat illeti, ezekben sem foglal el a balközép felirati javaslata teljesleg határozott állást, u. is.

A királyi megnyitó beszédebe foglalt reformok szükségességét általánosságban s részleteiben elfogadja ugyan, de különösen egy helyt visszazökken a régi kerékvágásba, a midőn azt mondja, hogy „a közjogi kérdések újrászervezése előtt a belreformok kérdésének szerencsés megoldása több irányban lehetetlen.”

Ezen passus hihetőleg a párt valamelyik régebbi programjából van kivéve s a felirati tervnek többi belreformokat illető passusaival nem illik teljesen össze.

Általában bizonyos habozás ömlik el a törvénykezésre, bíróságokra, törvényhatóságokra vonatkozó részletezéseken, a midőn egyfelől a reformok szükségét elismeri, a kérdéseket szabadelvű alapokon óhajtja megoldatni, de egy pár kaczer pillantást mégis vet a szabadelvű intézményekkel, főleg a parlamentáris kormányformával még teljesen meg nem barátkozott baloldali kortések felé.

A béke fenntartására vonatkozó passus is tovább megy, nézetem szerint, mint egy válaszfeliratban menni kellene; mert a válaszfeliratban teljesen elegendő, ha a nemzet a béke politikáját vallja magának, a többi túlságos s légtöbbszörre káros öszintesség.

Ilyennek tartom részemről a felirati terv béke fenntartására vonatkozó részének azon szavait, hogy „a kormány sem összekötöttései, sem nyilatkozatai által nem fog okot, vagy csak ürügyet is szolgáltatni a béke megzavarására, de sőt minden befolyását felhasználja arra, hogy az fenntartassék.”

En azt hiszem, hogy ily megszorításra nincs szükség a jelenben, mert uralkodónk s kormányunk a közelebbi időkben elég bizonyosságát adta békeszeretetének; ily nyilatkozat a nemzet részéről inkább csak arra szolgálhatna, hogy kormányunk befolyása merőben megsemmisítettén, épen a béke fenntartására ne gyakorolhasson befolyást.

Nemcsak azért hiszem tehát, hogy a kilenczes-bizottmány által dolgozott terv fog a többség által elfogadtatni, mert ezt a többség által választott bizottmány készítette, hanem főleg azért, mert higgadtabb, a reform kérdésekben határozottabb, alakjára nézve és általában egy válaszfelirat minden kellékeivel bír, s mert, meg vagyok győződve, miszerint a nép többsége, főleg anyagi és szellemi reformok után sováro.

Egy idő szerinti szó

városunk polgármesteréhez és képviselőtestületéhez az egyesbírósról.

I.

A ki a folyó évi juniushó 1-jén életbe lépendő 1868-iki LIV-dik törvényezikket, illetőleg a törvk. rendtartást tanulmányozta, vagy csak beható figyelemmel olvasta: el kell hogy ismerje, hogy az akár a teendők minőségét, akár sokaságát és halmazát tekintjük, nagy és súlyos feladatot szab az egyesbírósról, hogy bátran állíthatjuk, miszerint teresebb és nehezebb ezek állása, semmint a társasbírósról.

Ezek ugyanis a per folyamata alatt nem jönnek a felekkel közvetlenül hivatalos érintkezésbe, mivel a per előkészítése egészen az ítélet alá való bocsátás időpontjáig a pertárban foly, honnan a peresemő és kész jegyzőkönyvek a törvényszékhez terjesztetnek fel elintézés végett. Ennek folytán a társasbírósról előadónak idő és alkalom nyílik a pert alaposan tanulmányozni és a nyilvános előadásra elkészülni.

Az egyesbírósról azonban a peres felekkel, a per kezdetétől fogva annak bevégettelig közvetlen érintkezésbe kell hogy legyenek és kötelesek panaszaikat jegyzőkönyvre venni, ezt elintézni, velők a tárgyalást megtartani, ha tanubizonyítás szükségé forog fenn, a tanukat esetleg a tárgyalás folyamata alatt kihallgatni, a tárgyalás befejezése után legott ítéletet hozni és szóval ki-

hirdetni, a kihirdetett ítéletet pedig 24 óra alatt a felekkel írásban közölni.

Tekintve már most, hogy a 300 forint értékét túl nem haladó ügyek között is számos olyan van, mely bonyolodott jogviszonyból eredvén, nem könnyű feladat a felek körülmenyes előadásaiból az eldöntő ténykörményeket kivenni és a megfelelő törvény-szabálynak subsumálni, más szóval eldönteni; képzelhető, hogy minő alapos és széles törvényismerettel, sebes és éles felfogással, tájékozási tehetséggel, kitartó türelemmel és nem közönséges higgadsággal kell bírnia az egyesbíróknak, hogy a tárgyalás folyamata alatt oly annyira tisztába jöjjen a peres kérdés fölött, hogy azt a törvényhez képest igazságosan döntse el.

A mi pedig a munka sokaságát és halmazát illeti, igaz ugyan, hogy az egyesbíró-ságok illetősége alól a 300 frttól 500 frt értékig terjedő ügyek elvonattak; de ezen csökkenés bususan ki fog pótoltatni azon 300 frt értékter meghaladó ügyek által, melyeket a felek szabad akarathoz és szerződésnél fogva fognak az egyesbírósról elé vinni, rézint azért, mivel a rendes per hosszadalmasságát és szövevényességét akarják kerülni, részint pedig mivel a jegyzőkönyvi eljárás intézményével nem egyhamar fognak megismerkedni.

Ehez járul még, hogy az irodai teendők a jelenlegihez képest nem apadtak tetemesen és a mennyiben apadtak a törvény által categorice előszabott gyors elintézés szükségessége által súlyosabbakká váltak, minek igazolására szolgáljon azon fennebb is már érintett intézkedése a törvénynek, melynélfogva a szóval kihirdetett ítélet a kihirdetéstől számított 24 óra alatt a feleknek írásban kiadandó — továbbá, hogy a jogerőre emelkedett ítélet alapján a fél szóval kéri a végrehajtást, melyet a bíró legott elintéz és ha a végrehajtásnak helyét látja, megadja és az ítélet példányaira vezetetti a végrehajtási végzést.

Figyelembe veendő még, hogy a végrehajtásokat a kiküldött biztos rendszerint hivatalból és csak a felekkel érintkezve viszi keresztül, mely teendői között annyi fontos bírói cselekvény lesz elintézendő, hogy az ebbeli teendők teljesítésére törvénytudó és szakavatott egyéneket kellend alkalmazni.

A felfejtettek alapján bárki könnyen azon meggyőződésre tehet szert, hogy fontos, nehéz teendők jutottak a törv. rendtartás szerint az egyesbírósról.

Ha ez általában véve helyes és igaz, annál inkább áll városunk egyesbírósról.

Az alsóház felirati javaslata.

Felséges Császár és Apostoli Király!

Örömmel fogadtuk Felségednek a legmagasabb trónbeszédében foglalt azon felszólítást, hogy a nemzet összes erejét gyorsan és határozottan a benső átalakulás nagy munkájára irányozzuk.

Meg vagyunk mi is győződve, hogy az ország jólétének mellözhetlen feltétele, alkotmányos, szabadságunk legbiztosabb támasza: a nemzet szellemi s anyagi fejlettsége. Érezzük a hiányokat, melyeket eddig az események viszontagságai között pótolnunk lehetetlen volt; ismerjük a kor igényeit, melyeket mellözünk nem szabad, s áthatva a czélszerű belreformok szükségének érzetétől, szent kötelességünknek tartjuk, miután az államjogi viszonyok függőben volt kérdéseinek megoldása által meg van vetve belredezésünk biztos alapja, működésünket a törvényhozás terén haladéknélkül a korszerű belredezésre fordítani.

A belredezésnek azon pontjai, melyek Felségednek legmagasabb trónbeszédében egyenként különösen megemlítve soroltatnak el, oly tárgyakat foglalnak magukban, melyeknek czélszerű elintézése az országnak is közóhajtása; szükséges azok felett minél előbb intézkedni; s mi nem ké-sünk e tárgyakat tanácskozással alá venni, tanácskozásainkban mindenkor szemünk előtt tartva a nép jólétének lehető emelését, az ország társadalmi szükségét, és a rendnek és szabadságunk egyestül s egymástól külön nem választható érdekeit. Ke-gyelettel tiszteljük hazánk multját és annak emlékeit; de oly intézményekhez, melyek hajdan korszerűek s talán szükségesek lehettek, most azonban az ország közjavát, felvirágzását és alkotmányos fejlődését gátolhatnák, még e kegyelet mellett sem fogunk ragaszkodni!

Sok időt, nehéz munkát vesznek igénybe

azon fontos tárgyak, melyek a legmagasabb trónbeszédben különösen meg vannak említve; de még ezeken kívül számos és nem csekélyebb fontosságú kérdések megoldására kell a törvényhozás figyelmének kiterjedni; fordulhatnak és valószínűleg fordulnak is időnkint elő ily tárgyak tanácskozásainkban, s mi ezekre nézve is fel fogjuk terjeszteni Felségedhez megállapodásainkat.

Meg vagyunk győződve, hogy a törvényes kapocs, mely egyrészlől Magyarország, másrészlől Horvát és Szlavonorságok között a mult országgyűlésen kötött közjogi egyezmény által létrejött s tetleg is életbelépett, még szilárdabb lesz azon testvéries együttműködés által, melyet egymással közös ügyeink igénybe vesznek. Együtt érezzük a számos teendők szükségét, és egyesült erővel és munkássággal akarunk és fogunk arra törekedni, hogy közös hazánk java előmozdítottassék.

Mem mulaszthatjuk el Felséged előtt őszinte bizalommal felhozni a határőrségek jelen állapotát Kétségtelen az, hogy a határőrségek a magyar korona területéhez tartoznak; egy része azoknak közvetlenül Magyarországot, nagyobb része pedig közvetlen Horvát-Szlavonorságokat illeti. A határőrvédés azonban még mindig főáll, hagyománykép a multból, egy oly intézmény, mely egyrészlől a jelen viszonyok közt nem korszerű, másrészlől törvényeinkkel, melyek a védkötelesség terheit és az alkotmány jótekonyságát mindenkire egyaránt terjeszti ki, egyenes ellentétben áll.

Nem hozzuk kétségbe, hogy az átalakítás keresztülvittele számos és súlyos nehézségekkel jár; de engedje Felséged remélünk, hogy legmagasabb fejedelmi figyelmét e nehézségeknek elhárítására fogja kegyelmesen fordítani s ekkép lehetővé teend, hogy a tényleg főnálló katonai intézmény helyébe, a viszonyoknak megfelelő fokozatos átalakítás útján, a magyar korona ezen részeiben is az alkotmányos viszonyok életbeléptetése, és ez által Magyar-, Horvát- és Szlavonorságok alkotmányos kívánatának teljesülése eszközöltessék.

Kötelességünknek tartjuk továbbá, hivatkozva az 1868. évi XXX. t. cz. 65. §-ára, Felséged előtt felszólalni Dalmáciára nézve is, mely jogilag Horvátországgal együtt a magyar koronához tartozik.

Háborúk viszontagságai szakasztották meg századok előtt a tetleges kapcsolatot.

Tudjuk mi azt, hogy az elszakadás óta lefolyt századok alatt sokféle viszonyok alakultak, számos érdekek támadtak, melyeket figyelem nélkül mellözni, és a rögtöni visszacsatolásnak feláldozni nem lehet; de bizunk Felséged bölcsességében, hogy a nehézségeket eloszlatnia, s ezen kérdést is az érdeklött országok jogainak és érdekeinek figyelembe vételével, közegyetértéssel megoldania sikerülend.

Örömmel értettük Felséged legmagasabb trónbeszédéből, hogy a külállamok irányában főnálló barátságos viszonyok biztos kilátást engednek a béke további föntartására nézve. Békét ohajtunk mi is, mert a háboru mindig terhes és szomorú kényszerítés, s a béke áldásai teszik virágzókká az országokat; különösen helyzetünkben belügyeinknek czélszerű rendezése s azon takarékoskossá, mely költegetésünkben a adórendszerünkben annyira szükséges, csak béke idején eszközölhető.

Fogadja kegyesen Felséged mely balaerz-tünknek tiszteletteljes kijelentését azon atyai gondoskodásért, melyet hazánk belfejlődésének, az ország ohajtásával egyezölég, alkotmányunk alapján leendő előmozdítására nézve legmagasabb trónbeszédében is kegyelmesen kifejezni méltóztatott.

Mi képviselői állásunkban szent kötelességeinknek ismerjük: ernyedellen szorgalommal közreműködni, hogy Felségednek hazánk javára irányzott atyai szándéka áldásthözölég mielőbb életbeléphessen.

Kik egyébiránt mely tisztelettel vagyunk Császári s Apostoli Királyi Felségednek legalázatosabb szolgálai: Magyar-, Horvát s Szlavonorságoknak országgyűlésileg egybegyűlt képviselői.

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése máj. 13-án.

A jegyzőkönyv hitelesítése és elnök bejelentése után Császár Bálint a következő interpel-latiót intézi a belügyminiszterhez:

T. ház! Számos hírlapi közleményekből, valamint Fogaraszvidéke bizottmánya közgyűlése több-ségének határozatai s törvényesítő tényei ellen az alkotmányos érzelmi magyar kisebbségi párt által emelt óvásokból s a magas belügyminiszteriumhoz

intézték sérelmi panaszfeliratból, ugyisintén a fogarasvidéki legközelebbi követválasztás tárgyában megjelent hírlapi cikkekkel s a fogarasvidéki magyar alkotmányos érzelmi választók részéről a magas belügyminiszteriumhoz intézett sérelmi panaszokból következők események váltak köztudomás tárgyává:

1. Hogy Fogarasvidéke azon bizottsági ülésében, melyben a jelen országgyűlést egybehívó kegyelmes királyi leirat felolvasatott, vidéki első alispán Codru Drăgășianu Germán, továbbá gör. püspöki helyettes Antonelli Janos urak nyilvánosan azon kijelentést tevék, miszerint Erdély unioja őket, mint románokat nem kötelezheti s hivatkozván a románoknak a nagy szebeni országgyűlésen kivivott, az 1863-iki alkotmányos állásukra, mely szerint Erdély, mint önálló fejedelemség külön törvényhozási testülettel bír, következésképp a pesti hongyülés a románokra nézve nem illetékes, azon indítványt tevék, mikép: „A magas királyi leirat e megyében ne teljesíttessék, illetőleg, hogy követeket a pesti hongyülésre ne válaszsanak.” Mely indítványt Codru alispán úr utóbb oda módosította, hogy ha már a magas kir. leiratnak ellenállni nem lehet, az, csak is az erőszak kényszerének engedve, de nem jó kötelességérzetből teljesíttessék.

2. Azon tény, hogy Fogarasvidék jelenlegi főtisztje Tamásiu László úr ezen a daco-román törekvésű megyei reactio vezetői által a magyar szent korona egységének sérthetlensége és a szentesített alkotmány biztosítékai ellen a megyei bizottságban támasztott vitának és intézett forradalmias színezett föllépésének kötelességellenesen pártatlan türelmességgel tért engedett, sőt mi több, a fennírtintet reactionarius elveket magáévá tevő többség határozatának jegyzőkönyvből iktatását egy szóval sem akadályozta.

3. Azon tény, hogy a legközelebbi követválasztás alkalmával, midőn Fogarasvidékében az ismeretes Macellariu-féle szerdahelyi gyűlés által kiküldött bizottság sugallata folytán a daco-román reactio a végre, hogy egyik fővezérét Baritiu urat az alkotmányos érzelmi magyar-román párt jelöltje ellenében, azon kikötéssel, hogy a pesti hongyülésen meg nem jelenik, követül megválasztani szövetkezett, a megyében az elsőtől az utolsóig Baritiu mellett pártállást elfoglaló hivatalnokok törvénytelenül és hallatlan visszaélései korlátozására a jelenlegi megyefőnök Tamásiu László úr egyetlen egy hivatalos lépést nem tett, sőt megengedte, hogy a megyei szolgabírák mindazon magyar érzelmi választókat, kik a megyében választó társaikkal értekezendők, egyik vagy másik községben megjelentek, vasba veressék és 3-4 napig fogva tartva, azokat a választók végzetlenül megbotránkozására, mint bűnös foglyokat, a megye székhelyére, Fogarasra kísértessék be; megengedte továbbá, dacára számtalan panaszoknak és elnézte, hogy a megyei szolgabírák azon falu-előjárókat stb., kik a daco-román reactionarius cél keresztülvitelére kellő erélyt nem fejtettek ki, hivatalukból elmozdítsák és több ízbeni kérések dacára megtagadta azon cél-

rai hivatalos intézkedést, hogy az alkotmányos érzelmi magyar román választók, mivel a daco román célokra nem szövetkeztek, községükben a legembertelenebb insultatiók és recriminatióknak szolgabírák, községelöljárók és papjaik részéről kitéve ne legyenek.

Ezen és számtalan más, jelen alkalommal fel nem sorolható tények utólagosan kimutatják, miszerint Fogarasvidékében az ellenzékeskedés jelenlegi nézve egybe sem hasonlítható a Heves megyében mutatkozott ellenzéki irányval, főleg, minthogy a Fogarasvidékben lábrakapott és fájdalom! maig uralkodó reactio a jelen országgyűlés egyik pártánálata politikai hitelve szellemében sem történik, hanem történik a Macellariu féle daco-román törekvésű, magát nemzeti pártnak emlegető, de a nép véleményében nem gyökerező erdélyi reactionarius és mélyen hazafiatlan érzelmi párt nevében.

És mégis, míg más megyékben a kormány rendreállításai erélye oly teljesen nyilatkozott, Fogarasvidéke alkotmányos rendje helyreállítása érdekében egy hajszálnyi lépés sem tétetett, ott a megye-bizottságban oly hangon beszélnek ma is, mintha Bratiano féle miniszterium dirigálna és nem más.

Miután a fentebbi tényekből világosan belátható, hogy „a capite foetet piscis”, azaz magyarán mondva: a fogarasvidéki alkotmány-ellenes rendelkezések jelenlegi román főtiszt Tamásiu László úr erélytelenségéből, képtelenségéből, sőt egyenes hazafias akarat-hiányából erednek, mely megyei állapot az alkotmányos érzelmi román, magyar és német párt legnagyobb elkeseredését szülvén, s a kormány iránti bizalom érzését megrendítvén, tartatlanná vált, több oldalról felszólítás következtében tisztelettel bátorságot veszek magamnak következő interpellatiót intézni a belügyminiszter urhoz:

„Van e tudomása a fenn elősorolt fogarasvidéki alkotmányos jogállapotokról, az ottan uralkodó daco román reactio fennírtintet közbotránnyal előidézett tényeiről, s a kormány köztisztviselőit sértő működéséről? és mi intézkedéseket hajlandó tenni e megye alkotmányos rendje helyreállítása, a daco-román törekvés megállítására, és azok tényezői rendreállítására érdekében?”

Ezen interpellatio közöltetni fog a belügyminiszter ural.

Schwarz Gyula a következő interpellatiót intézi az igazságügyminiszterhez.

Interpellatio az igazságügyminiszterhez. Van e tudomása az igazságügyminiszter urnak azon kizóváltatásokról, melyeket egyes megyékben egyes szolgabírók, esküdtek és törvényszéki bírák a vizsgálati fogságban letartóztatott vádlottak, főleg földművesek és iparosok ellenében, botozás, korbácsoltás stb. alakjában alkalmaznak, s ha van tudomása, szándékozik-e addig is, míg a büntető törvénykönyv elkészül, e szégyenletes visszaélések megakadályozására novella által a ház elé törvényjavaslatot terjeszteni.

Horváth Boldizsár igazságügyminiszter: Ez interpellationak két része van; az első részben kérdés intéztetik hozzám: van e egyes visszaél-

sekről, melyek a megyékben a bünvádi eljárás terén elkövetettek, tudomásom. Az interpellatio ezen részére bajos felelnem, miután a t. képviselő úr azt egész általánosságban intézi hozzám az eseteknek tüzetes kijelölése nélkül. (Helyeslés.) Mihelyt a képviselő úr megnevezi azokat, kik e visszaéléseket elkövetették, vagy legalább a megyét, a hol azok elkövetettek, azonnal kötelességemnek fogom érezni, a legszigorubb vizsgálatot e tekintetben elrendelni. (Élénk helyeslés.)

A mi az interpellatio második részét illeti: vajjon van-e szándékom büntető novellát tenni le a ház asztalára, erre azt felelem, hogy novellának, fölfogásom szerint, csak ott van helye, hol a létező codexen változtatni, javítani akarunk, azon országban azonban, hol codex nincs, novellának nem lehet semmi értelme. (Élénk helyeslés.) Hogy azonban az ország e nagy hiányát segítve legyen: van szerencsém a t. háznak kijelenteni, hogy a jövő ősszel vagy télen a büntető codexet a ház asztalára alkotmányos tárgyalás végett mindenestre le fogom tenni. (Élénk helyeslés.)

Deák Ferencz: Kétséget nem szenved, hogy a codex elkészültéig sem lehet ily visszaéléseket megengedni, s hiszi és reményli, hogy az igazságügyminiszter, ha ily visszaélés tudomására jut, az illetők ellen hatalma teljes szigorúval fog fellépni. Interimális törvényt — ne neveztessek az novellának — pedig azért nem tart szükségesnek, mert már őseink gondoskodtak erről 1790-ben, midőn törvényben kimondották: tortura alkalmazásának a bünvádi eljárás terén nincs helye.

Erre Irányi Dániel egy törvényjavaslatot nyújt be, melyben kívánja, hogy a testi büntetések teljesen eltöröltessenek, sőt a többek nevéteke közt ajánlja, hogy a fegyverre még vas se tétessék, vagy legalább is nagyon könnyű vas.

Napirendre tétetett.

Patai Istvánnak nem tetszett e nevetés, s azt hiszi, hogy ha az applicatio a nevetőkön történne, nem nevetnének.

Tisza Kálmán nem helyesli a Schwarz interpellatióját, miután az a nélkül, hogy egy helyet vagy egyjant megnevezne, úgy tünteti fel a dolgot, mintha egész Magyarország a barbarismus korszakát élne, mi, hála Istennek, nem igaz.

A ház átér a napirendre, melyen a trónbeszédre adandó válaszfelirat kidolgozására kiküldött bizottság jelentése van.

Pulszky Ferencz olvassa a mai számunkban közölt felirati javaslatot.

Utána Tisza Kálmán olvas föl egy felirati javaslatot, a balközépet.

Ezután Simonyi Ernő olvas fel egy harmadik válaszfelirati javaslatot, a szélső balét.

Miletics Szvetozár szintén benyújt egyedül maga részéről „politikai s nemzetiségi szempontból” egy felirati javaslatot, mely felolvasatott és a többi javaslattal együtt folyó hó 20-ára napirendre tétetett.

A „Biele Uhorsko” által Magyarország ujjaszervezésére hozott program.

„A) Összmagyar monarchia.
„I. Mi első politikai dogmáknak az Összmagyarország történeti állameszméjét (Staatsidee)

választanak el egymástól. Négyök egybefoglalva mindig oly nagy, mint a királyi udvar. Azokba az épület belsejéből juthatni.

A templomba olyan széles kölépes vezet, minő a királyi udvar. Áthaladva az erős tölgyajtókon, komor boltozat alá jutunk, melyet vastag vasrudakból álló rostély választ el a templom belsejétől. A falu lakosai hajdanta e helyről hallgatták a misét; magába a templomba lépniök nem volt szabad; azt csak a királyi család s kísérete tehetta. Korunkban e korlát megszűnt, s a rostélyajtó nyitva áll az isteni tisztelet alatt.

A templom Spanyolország legszebbjei közé tartozik. Nincs ugyan oly művészi földiszítve, mint némely híres spanyol székes-egyház, de az egész építmény hatása, dacára egyszerűségének, csakugyan fönséges.

A nagy kupolán át elég világ szolgál be, hogy megvilágítsa a nagy tért. A magas boltozatot szép fresco-festményekkel földiszított erős oszlopok támogatják.

A nagy oltárhoz tarka márványból 21 széles lépcső vezet; a mögötlet karsu márványoszlopok képezik, melyek közt egymás felett három oltárkép diszeleg, ezektől pedig jobbra és balra hat kisebb olajfestmény fedi a falakat.

Az oltár mind a két oldalán fülkékben V. Károly, más oldalon II. Fülöp, nejeikkel térdelnek. Alakjaik életnagyságúak. A nagy oltárhoz vezető lépcső mind a két oldalán megaranyozott bronzból s tarka márványból szöszékek vannak.

Ezen oltáron kívül az oszlopoknál s kápolnában még tíz kisebb oltár van, melyek nagyobb részét szép oltárképek ékítik; másokon az istenanyát ábrázoló alakok vannak felállítva, melyek drága ruhákba vannak fölöltöztetve, s arannyal és drága kővekkel beagatva. Az egyik Mária képet, mint „csodatevőt”, a nép nagy tiszteletben tartja. Különösen megemlítendő még két szekrény, melyekben arany s drágakövekkel csodágon kirakott edényekben ereklyék, szentek csontjai, kezei s más ezekhez hasonlók tartatnak.

A két nagy orgona meg van aranyozva, sok sip állítólag színezüst.

valljuk, azaz önálló, független magyar monarchiát, nem centralisticus, hanem foederativ alapon. Personalis unió!

„II. Második politikai dogmáknak valljuk a magyar monarchia territorialis integritását és politikai egységét; hanem

„III. A politikai egység alatt értjük az egy közös uralkodót Budapesten, egy közös miniszteriumot Budapesten, és egy közös parlamentet Pesten, alakulva a horvát, pannoni (dunán-tuli kerületi), erdélyi (a tiszán-tuli kerületet magában foglaló), és fehérmagyarországi, vagyis tót delegatiókól.

„IV. A magyar monarchia territorialis integritását pedig úgy vesszük, mint első fokú geographiai egységet, mely semmiképen nem zárja ki az elsőbbégi egység törzsebe foglalt másodfokú geographiai egységeket, ugymint: 1. a pannoni tartományt (districtus transdanubianus, dunántuli kerület) Belgrád vagy Ujvidék fővárossal; 2. az erdélyi tartományt, a tiszántuli kerülettel; 3. a horvát tartományt, Zágráb fővárossal; 4. a fehérmagyarországi tartományt, Nyitra fővárossal.

„V. A magyarországi nemzetek közös ügyei a budapesti közös parlamentben intéztetnek; az illető tartomány külön, vagyis belügyei az illető tartomány tartományi gyűlésen intéztetnek. Hogy melyek a közös, s melyek a külön, vagyis belügyek, mindez meg van mondva a horvát egyezményt illető törvényekben. Az a dolgozat — mint mondják — Deák Ferencz és gróf Andrassy elnökleite alatt szerkesztetett. Az említett dolgozat belpolitikánk mintájául fog szolgálni.

„B.) Fehérmagyarországi tartomány.

„I. A tót politika fődogmájának valljuk a fehérmagyarországi tartomány történeti földterületének territorialis integritását a Morva folyótól a Tiszáig, és a kárpáti hegyektől a fehérmagyarországi, a fő-közpponttal és politikai fővárossal (metropolis), Nyitrával.

„A Tisza és Duna nélkül nemzetgazdaságunk csirájában semmisítettnek meg. Valamennyi folyóink a Dunába szakadnak, azért kereskedelmi lerakó helyeink Pozsony, Komárom, Vác, Pest és Szolnok városokra utalvák.

„Történeti földterületünk integritása 1723-ban az által sértetett meg, hogy két kerületre osztották és jedit tiszán-inneni kerületre, Kassa fővárossal, és dunán-inneni kerületre, Pozsony fővárossal. A territorialis integritás tekintetében jelszavunk leend a: „restitutio in integrum.”

„II. A fehérmagyarországi tartományban a négy milliónyi tót nemzet az uralkodó, vagyis souverain. A mi tót nemzetünk souverainitása sértetlenül megőriztetett egész 1300 ig.

„A tót nemzet kapott királyi decretumokat, mint I. Szavatópluktló, melyeknek azonban csak gyenge nyomai maradtak föl; továbbá szent. Istvántól 1035. körül, szent. Lászlótól, Kálmántól és II. Andrástól. A magyar királyságban egy nemzet sem számlál kebelében annyi nemest, mint a tót nemzet, egy, hogy a tót nemzet teljes joggal nemes nemzetnek nevezhető.

„A fehérmagyarországi tartományban a nemzetiségi kérdés már a Mojmir-Árpád időszakban

A karzat művészi fa-faragványokat mutat; föllötte a padlást jó fresco festmények ékítik. A karzat mögött egy, különben elrejtett helyen, carrarai márványból faragott Krisztus, ébenfa keresztre fölfeszítve tartatik. A Krisztus-kép életnagyságú, s egyik leghíresebb olasz szobrász műve. Csodálatos, hogy ily remekmű oly kedvezetlen helyen van felállítva. Ennek oka az, hogy hajdanta e kép előtt mese tartott katonák számára, kiknek csak a királyi udvarba lépniök volt szabad. Az udvar felé két ablakot nyitottak, s onnan volt látható a fölfeszített Megváltó képe és a pap, a ki ott föl e kép előtt, egy kis oltárnál tartotta az isteni tiszteletet.

A templom alja s a hozzá vezető keresztfolyosok fekete és fehér márvánnyal vannak kivilágolva.

A nagy oltártól jobbra egy ajtó az ugynevezett pantheonba, a királyi sírboltba vezet. Ez a nagy oltár alatt terül el, s mintegy 30 márványlépcső vezet le a spanyol uralkodók e nyughelyére.

A pantheon kerek boltozat; padlása és falai tarka márvánnyal vannak kirakva. Szemközti a bejárattal fehér márványból feszület áll. Ettől jobbra kezdődik a spanyol királyok, balra a királynék koporsóinak sora, de az utóbbiak közül csak azok, a kik örökösöket hagytak, temettetnek el e sírboltba, a gyermektelenül elhaltak pedig a királyi hercegek sírboltjába, mely szintén a kolostor épületben van, takarítottak el.

A királyok pantheonában a koporsók fal-fülkékben állnak; kigyóköből faragvák, s négy megaranyozott oroszlánláb tartja. Minden koporsón a benne nyugó királynak neve, születése és halála napja arany betűkkel van följegyezve.

Az első koporsóban V. Károly fekszik; holt testét San Justóból hozták ide; utána jó fia, II. Fülöp, ezután pedig Spanyolországának később meghalt uralkodói, VII. Ferdinándig. A koporsók összes száma 26, több azonban még tizen s felirat nélkül áll.

(„P. Napló.”)

TÁRCSA.

AZ Escorial.

(Brehm Rajnold útirajzaiból.)

II.

Escorialt 23 évig építették, de belseje csak 32 év múlva fejeztetett be, és szenteltetett föl a templom.

Az óriási épület építésének kezdetét s végét 2 latin felirat hirdeti, melyek fekete márványba arany betűkkel bevésék, s a templom ajtaja felett befalazták. E feliratok a következők:

1. D. Laurent Mart. Philipp. II. omn. Hispan. Regnorum Utriusque Siciliae Hierosol. etc. Rex hujus templi primum dedicavit lapidem D. Bernardi Sacro Die. Anno M. D. L. XIII. Res Divina Fieri in eo coepta pridie festum D. Laurantii anni MDLXXXVI.

2. Philipp. II.

Omn. Hispan. Regnorum utriusque Siciliae, Hierusalem etc. Rex Camilli Cajetani Alexandr. Patriar. Nuntii Apostolic. ministerio hanc basilicam S. Chrismate consecrandam pie ac devote curavit Die XXX. Aug. Anni M. D. XCIV.

A kolostor a hegyvonal déli lejtőjén s elég magasban fekszik, hogy ablakaiból a körüli fekvő erdőkre s a dél és délnyugot felé terjedő fensíkra csodaszép kilátást élvezhessünk. Szemeink Madridon tul csatangolhatnak s tisztán láthatják a királyi lak ablakait, jöllehet, az 9 órányál távolabb fekszik.

Délnyugot felé a toledoi hegyek, délnek a magas Sierra de Guadarrama határolják a látatárt.

A kolostor mögött emelkedő hegylánczolatot hajdanta sűrű fenyő s tölgyerdők borították, de ezeket a mult század végén kivágták.

A termékeny földet szilaj záporok a völgyekbe sodrák le, s a hegyek lassankint oly kopaszokká lőnek, a minőknek ma látjuk. Jelenleg rozmaring, demutka s más zamatos fűvek az egye-

düli növényzet. Csak kikelet- és őszkor hajt ki köztük a fű, és zöldes színűekké teszi a hegyeket.

A völgyek s mély utak cseplyével vannak benöve; réteket is, némely helyeken pedig termékeny gyümölcsöket és zöldség kerteket találunk. A környékbeli föld egészen a kolostoré, de vannak birtokai, egészen Estremaduráig, más helyeken is.

A kolostor hosszudak négyoszög, még pedig rostély-alakban, van építve, mivel védszentje, sz. Lőrincz, állítólag izzó rostélyon kinoztatott halálra. E miatt a szentnek szobra, kezében rostélylyal, a bejáró kapu fölé van állítva, s a kolostorhoz tartozó minden házon rostély látható.

A roppant épületet két oldalról kikövezett szabad tér, az ugynevezett Lonja szegélyezi. E tér alacsony kőfallal, mely azt az út felől védi, van körüléltve; az e térre vezető bejáratok kifejeztet erős vaslánczokkal vannak szekerek s más járművek előtt elzárva. Tisztek, a kolostorjavarok kezelői, mesteremberek stb. számára tul az uton vannak az épületek, melyek egy derékszögű háromszög két oldalaként vonulnak el a tér körül.

A kolostor déli és nyugoti odalán gondosan mivel kerteket találunk szökőkutakkal. A kertek alacsonyra nyírt bükk- s tiszafa-süvényei komor látvány ugyan, de jól illenek a komoly épülethez.

Ez egyik kert nyitva áll a látogató közönségnek; innen csaknem oly szép a kilátás, mint magukból a kolostor ablakaiból.

Ha a főbejáraton át bemegyünk az Escorialba, egy gondosan készített fa-kapun át az első nagy, királyinak nevezett udvarba jutunk. Ezt három oldalról az épület szárnyai, melyekben a gazdag, híres könyvtár őriztetik, szegélyezik.

E kapuvál szemközti van a templom bejárata. Portaléja fölött hat óriási szobor, Judaea hat királya, áll; mindegyik 25 lábnyi lehet s fejét és kezét, melyek fehér márványból vannak, kivéve, gránitdarabból van kifaragva. E királyok, dacára tetemes nagyságuknak, jól veszik ki magukat.

A királyi udvartól jobbra és balra minden oldalon négy kisebb udvar van, melyeket az épület külzárnyai szegélyeznek, s keresztfolyosók

